

ולמוד וקריאה בספרים שנכתבו ע"י כופרי ע"ז המהבילים אותה, כגון שכתוב בהם ששטות זו עשו וכד' – מותר (עפ"י אגרות משה י"ד ח"ב נג קיא).
הנפנה להתעסק באלילים, כיצד עבודתם ומה מעשיהם ומשפטיהם – עובר ב'לא תעשה' ולוקה אם נפנה בעשיית מעשה (עפ"י רמב"ם ע"ז ב,ג, סנהדרין יט,ד).

דף קג

רמז. א. אלו כללים עולים מן הסוגיא בנוגע לעיסוק בשבת בחפצי חול?

ב. האם מותר לאדם לעשות חפציו קודם שיבדיל?

א. וכבודו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר – מכאן שאסור להתעסק ולדבר בשבת בדברי חול האסורים בשבת, אבל ההרהור בהם מותר (שלא הקפידה תורה אלא על הדיבור הגלוי, שאין זה כבוד השבת דאושא מלתא. עפ"י שו"ת מהרי"ל רא.ב. ע"ש). ומצוה יש אף במניעת הרהור, כדלהלן.
אין איסור אלא בחפצך – אבל חפצי שמים מותרים, ובכלל זה פיקוח עסקי רבים, חשבונות של מצוה וכד'.

חשבונות שאין לו בהם כל צורך, כגון 'הרוצה לבנות בית, כך וכך צריך להוציא בו' וכן חשבונות שהיו לו בעבר ואינם נוגעים לו להווה ולעתיד, כגון: 'כך וכך הוצאתי על פועלים לשדה זו' וכבר שילם להם כל שכרם – מותרים.

החשכה (= הליכה קודם שחשכה) בשבת לצורך מוצאי שבת (באופן שניכר הדבר בהחשכתו. עתוס' וש"ר. וע' מג"א שו"ס ק"ג ושפ"א) – דינה כדיבור, וכל דבר שאסור לדבר בו אסור להחשיך עליו וכל שמותר לדבר עליו מותר להחשיך עליו, וכפי שיפורט להלן.

ב. אמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אליעזר בן יעקב: אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, ופרשו בגמרא על פי דברי שמואל – קודם שיבדיל על הכוס. והביאו שבארץ ישראל היו אומרים 'המבדיל בין קדש לחול' ועושים צרכיהם. וכן נהג רב כהנא, שהיה אומר 'המבדיל... והיו באי ביתו מבקעים עצים.
א. יש מהראשונים שכתב שלא הצריכו שיבדיל קודם אלא מלאכה גמורה כגון כותב ואורג, אבל הדלקת הנר והוצאה מרשות לרשות ושאר מלאכות שאין בהן טורח – מותר [ויש אומרים שאף דעה זו אינה מתירה אלא לאחר הבדלה בתפילה]. אבל להלכה העיקר כדעת רוב הפוסקים שלא התירו שום מלאכה עד שיבדיל (עפ"י פוסקים או"ח רצט,י).

ב. דעת הרא"ש (בפסחים – כפירוש הטור שם. וכן דייק הב"י מהרמב"ם, אבל בשו"ת פרי יצחק ח"ב יב) תמה על כך שאפילו כבר התפלל, אין לעשות מלאכה עד שיבדיל על הכוס, ואם נצרך לעשות מלאכה קודם, יברך בשם ומלכות 'בא"י... המבדיל... (וכ"כ הר"ן בדעת הרי"ף, לברך בשם ומלכות, וע' גם בריטב"א).

ואולם להלכה נקטו הפוסקים שלאחר שהבדיל בתפילה מותר לעשות כל מלאכה. ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפילה – אומר 'המבדיל בין קדש לחול' בלא ברכה (ב"י וש"ו ע רצט,י – כפרש"י [שאעפ"י שכן דעת הרי"ף והרא"ש שני עמודי ההוראה – משמע שנוקטים 'ספק ברכות להקל' אפילו כנגד רוב הפוסקים (עפ"י 'מאור ישראל'). ויש להעיר שהר"ן הסיק שיש לפרש דברי הרי"ף כפרש"י (אך הריטב"א לא נקט כן), וכן נקט הר"ן עצמו והרשב"א, כפרש"י וא"כ נראה שכן היא דעת רוב הראשונים]; מגן

אברהם). ויש שכתבו לומר 'ברוך המבדיל...' (לבוש; שו"ע הגר"ז – אם כי איננה 'ברכה' שאין בה שם ומלכות. משנ"ב).
ובספר דרך החיים פסק שלאחר שהבדיל בתפילה לא יעשה מלאכה שיש בה טורח עד שיבדיל על הכוס. ואולם המנהג להקל בזה (ע"ש בשער הציון אות נא).
וכתב המג"א על פי הזוהר, שיש לכל בעל נפש להחמיר שלא להדליק הנר עד אחר סדר קדושה של הציבור, אעפ"י שכבר הבדיל בתפילה, אבל חזן הכנסת מותר להדליק נר אחר שהבדיל משום כבוד הציבור.

דפים קנ – קנא

רמח. האם האמירות דלהלן מותרות בשבת?

- א. 'שכור לי פועלים מחר'; 'אשכור פועלים מחר'.
 - ב. 'הנראה שתעמוד עמי לערב'.
 - ג. 'לכרך פלוני אני הולך מחר'.
 - ד. 'שמור לי על פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי'.
 - ה. 'כך וכך הוצאתי על דירה זו'.
 - ו. הרהור בעשיית מלאכות למחר.
 - ז. דיבור בצרכי רבים ובצרכי מצוה האסורים בשבת; חשבונות של מצוה ופסיקת צדקה.
- א. לא יאמר אדם בשבת לחברו ישראל או לנכרי לשכור לו פועלים למחר, משום ממצוא חפצך ודבר דבר. וכן לא יאמר 'אשכור פועלים למחר', או 'אבנה בנין זה' וכדומה (וכן מוכח מדברי שמואל. תוס').
- א. לפירוש הרי"ד, מותר לומר לחברו לשכור לו פועלים במוצאי שבת, וכן לומר 'אשכור פועלים במוצ"ש'. לא אסרו אלא לשכור בשבת.
- ב. השכירות עצמה, התוס' כאן כתבו שהוא 'מדאורייתא', ולעיל (קכא. ד"ה אין) כתבו שהוא מדרבנן (ע' בתשובת הר' גרשון בשו"ת חות יאיר נג שנקט שהן שתי דעות. וע' גם בשפ"א סד"ה מ"ש. אך י"ל לכאורה ש'דאורייתא' שכתבו התוס' לאו דוקא אלא כלומר מדברי קבלה, והיינו 'דרבנן' שכתבו לעיל קכא. וע"ע שו"ת רעק"א יז).
- ב. לדברי רבי יהושע בן קרחה, אומר אדם לחברו 'הנראה שתעמוד עמי לערב' הגם ששניהם יודעים שעל מנת לשוכרו לפעולתו הוא מזהירו (ודבר דבר – דיבור אסור הרהור מותר, והרי אינו מפרש בדיבורו את השכירות). ותנא קמא דברייתא אוסר. ודייקו ממשנתנו כרבי יהושע בן קרחה. וכן אמר רב"ח אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יהושע בן קרחה.
- א. להלכה נקטו הפוסקים כרבי יהושע שמותר לומר 'הנראה שתעמוד...' אבל לא יאמר 'היה נכון עמי בערב' – שזהו 'דיבור' ממש (עפ"י רמב"ם ושו"ע שו"ז). ויש מהראשונים שפסקו כחכמים לאסור (עפ"י שאלתות ז; רבנו ירוחם).
- ב. יש אוסרים באמירה לנכרי לפי שהוא עושה לדעת אותה מלאכה. ואין נראה, שהרי טעם ההתר הוא משום שהרהור מותר, כך לי בישראל או בנכרי (תוס'). וכן פסקו אחרונים, מובאים במשנ"ב שו"קכ"ח).